

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету соціології та управління

Т.Ф. Бірюкова

«22» серпня 2025 р.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ ВЧЕНЬ

підготовки бакалаврів

денної форми здобуття освіти

освітньо-професійна програма Політологія

спеціальності С2 Політологія

галузі знань С Соціальні науки, журналістика та інформація

ВИКЛАДАЧ: Горло Наталя Віталіївна, д.політ.н., проф., проф. кафедри політології

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри політології

Протокол № 1 від «22» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

Є.Г.Цокур

(ініціали, прізвище)

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

Н.В. Горло

2025 рік

Зв'язок з викладачем:

E-mail: ngml@ukr.net

Телефон: 050 2781565

Інші засоби зв'язку: Moodle (форум курсу, приватні повідомлення); Viber за номером 050 2781565

Кафедра: політології, 4 корп. ЗНУ, вул. Дніпровська, 33а

1. Опис навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Історія політичних вчень» є отримання студентами знання про основні напрями розвитку світової політичної думки на різних історичних етапах розвитку і формування вмінь та навичок аналізу політичних теорій мислителів різних країн. Основними завданнями вивчення дисципліни «Історія політичних вчень» є: 1) ознайомлення з періодизацією світової політичної думки; 2) засвоєння змісту політичних концепцій мислителів на різних історичних етапах; 3) усвідомлення тяглості світової політичної думки; 4) набуття вміння аналізувати значення політичних ідей, представлених у світовій політичній думці, для розвитку сучасних політичних явищ і процесів.

Курс «Історія політичних вчень» є базовою навчальною дисципліною для студентів політологів, сприяє поліпшенню сприйняття спецкурсів за фахом і впливає на формування відповідного світогляду фахівця-політолога. Політичні вчення в їх історичному розвитку покликані допомогти студентам засвоїти наукові уявлення про історію і зміст основних політичних концепцій на різних етапах її розвитку.

У процесі вивчення курсу передбачається робота з першоджерелами – текстами праць політичних мислителів різних епох. Інтерактивний формат курсу спонукатиме до дебатів, полеміки, аргументованого відстоювання власної точки зору, орієнтований на розвиток критично важливих для фахівця у галузі суспільних наук навичок ефективної комунікації.

У концептуальному, інформаційному і логічному плані даний курс тісно пов'язаний з такими дисциплінами як «Вступ до спеціальності», «Загальна теорія політики».

2. Паспорт навчальної дисципліни

Нормативні показники	денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
Статус дисципліни	Обов'язкова	
Семестр	1-й	
Кількість кредитів ECTS	6	
Кількість годин	180	
Лекційні заняття	30 год.	
Семінарські заняття	30 год.	
Практичні заняття		
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	120 год.	
Консультації	Розклад розміщення консультацій: Кількість: 3 особисті – вівторок, з 13:00 до 14:00, IV корпус, ауд. 310; дистанційні – Zoom, за попередньою домовленістю Запис на консультації: ngml@ukr.net	

Вид підсумкового семестрового контролю:	залік
Посилання на електронний курс у СЕЗН ЗНУ (платформа Moodle)	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=9063

3. Методи досягнення запланованих освітньою програмою компетентностей і результатів навчання

Результати навчання та компетентності	Методи навчання / форми і методи оцінювання
ЗК01. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК03. Здатність бути критичним і самокритичним. ЗК05. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології. СК01. Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки. СК05. Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування. СК06. Здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні. СК10. Здатність розуміти природу та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації. РН01. Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності. РН03. Вміти критично мислити у сфері професійної діяльності. РН04. Мати навички професійної комунікації. РН05. Вміти використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності. РН07. Розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення. РН12. Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування. РН13. Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.	Опрацювання першоджерел; опитування на семінарських заняттях; тестування в системі Moodle; написання есе; завдання на порівняльний аналіз
ЗК06. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	Дискусія; написання есе; практичне завдання

ЗК07. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. СК12. Здатність розуміти принципи функціонування та закономірності розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, політичної поведінки, політичної культури та ідеології, світової політики та політики окремих країн та регіонів РН06. Знати свої права та обов'язки як члена демократичного суспільства та використовувати їх у професійній діяльності. РН19. Розуміти принципи функціонування та закономірності розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, політичної поведінки, політичної культури та ідеології, світової політики та політики окремих країн та регіонів	
СК03. Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах. СК04. Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності. СК08. Здатність конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу. СК09. Здатність презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень для фахівців та нефахівців. РН10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах. РН14. Застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності. РН15. Конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу. РН16. Презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень фахівцям і широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам з інших галузей знань. РН17. Розуміти природу та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації.	Написання та усний захист індивідуального дослідницького завдання аналітичного характеру з презентацією його результатів

4. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади історії політології. Політична думка Стародавнього Сходу.

Тема 1. Предмет історії політології, її періодизація та джерела. Дискусія про предмет історії політичних вчень. Особливості зародження політичної думки. Методологія як сукупність пізнавальних принципів дослідження, певний спосіб його організації на базі пануючого методу мислення, внутрішньої сутності існуючого політичного життя. Головні і визначальні принципи вивчення суспільних і гуманітарних наук: принцип історизму, об'єктивності і системності. Методи дослідження історії політології як сукупності прийомів, способів, технічних процедур, операцій, практичних рекомендацій по організації і проведенню історичного дослідження в його конкретній формі.

Тема 2. Політична думка Стародавнього Сходу. Поява перших східних держав як підґрунтя появи перших політичних теорій, вчень. Загальні особливості політичного устрою східних деспотій. Історичні та соціально-політичні передумови зародження політичної думки в Єгипті та Вавилоні. Джерела вивчення політичних поглядів в Стародавньому Єгипті. Закони Вавилонського царя Хаммурапі. Про божественне походження законів. Співвідношення між світською владою царя і владою богів. Неприпустимість опору владі. Фаталізм в політико-правовій думці Вавилонії. Основні суспільно-політичні погляди Стародавньої Індії. Брахманізм про поділ суспільства на соціальні групи.

Тема 3. Політико-правові вчення Стародавнього Китаю. Політичний зміст даосизму (вчення Лао-цзи). Вчення Конфуція та його характеристика. Реформізм політичних поглядів вчителя Куна. Етико-політичні ідеї Конфуція як підґрунтя для теорії управління з допомогою доброчесності. Теорія "виправлення імен" як основа впорядкування соціальних відносин суспільства, захисту родо-ієрархічної системи. Вчитель Мо та його вчення, що відбиває ідеї прошарку дрібних власників. Концепція "взаємної любові" як основа для забезпечення успіху правителя. Погляди Мо на родові стосунки і родову ієрархічну систему. Легісти як представники інтересів майнової і служилої знаті. Вчення легістів про техніку відправлення влади (школа Шан Ян).

Змістовий модуль 2. Політична думка у Стародавній Греції.

Тема 4. Виникнення і розвиток політико-правових вчень у Стародавній Греції. Історико-політичні передумови зародження політичних вчень Стародавньої Греції. Відхід політики від релігії, а філософії і науки від міфу. Давньогрецькі містаполіси як осередки політичного життя. Ідея політичного компромісу в поглядах Демокріта. Піфагор про поняття "рівності". Геракліт про демократію і закон. Софісти про людину, мораль, право і державу.

Тема 5. Особливості політичних поглядів Сократа, Платона, Аристотеля. Історико-соціальні передумови формування політичних ідей Платона. Ідея про доброчесність як знання - провідна думка політичної філософії Платона. Платон про основні типи державного устрою. Соціально-політичні концепції Аристотеля. Аристотель про державу як про найвищий тип громади та її мету. Критика платонівської утопії. Аристотель про основні форми врядування, їх залежність від моральних якостей носіїв влади. Застосування теорії "золотої середини" до створення оптимальної форми державного устрою. Аристотель про демократію.

Тема 6. Політичні вчення періоду занепаду давньогрецьких держав. Криза полісних установ та втрата державами незалежності. Вироблення у своїх учнів стану самодостатності - мета епікурейства. Проблема щастя та мети її досягнення. Створення держави та її основна мета. Форми державного правління. Кініки. Відмова від життєвого добробуту. Соціальне підґрунтя вчення кініків. Проблема людської самодостатності, аскетизм і пуританство. Утопізм теорії кініків. Антисфен і Діоген. Поняття держави та ставлення до неї. Початки концепції світового громадянства /космополітизму/. Стоїцизм. Самодостатність та індивідуальне благополуччя - мета стоїцизму. Морально-етичні устої стоїцизму, відданість своїм обов'язкам. Полібій. Історичний закон розвитку і занепаду та тенденція його прояву в незмішаних формах влади. Змішаний суспільний устрій як баланс соціальних сил. Ідея змішаного врядування як система пересторог і рівноваг.

Змістовий модуль 3. Політична думка у Стародавньому Римі та у період Середньовіччя.

Тема 7. Політико-правові вчення Стародавнього Риму. Загальна характеристика політичних ідей Стародавнього Риму та її зв'язок з політичними вченнями Стародавньої Греції. Основні етапи розвитку політичної думки Стародавнього Риму. Царський період (VIII-VI ст. до н.е.), Республіканський період (VI-I ст. до н.е.), Імператорський (I-V ст. н.е.). Загальна характеристика політичних ідей Стародавнього Риму та її зв'язок з політичними вченнями Стародавньої Греції. Політичні погляди Цицерона і Сенеки. Марк Аврелій.

Тема 8. Історичні і соціальні умови розвитку політичної думки в Середньовіччі. Передумови виникнення та історичні етапи становлення християнства. Основні ознаки та спрямування політичних концепцій в Європі в Середні віки. Боротьба між світською (державою) і духовною (церквою) владами. Пріоритет теологічного світогляду в духовному житті Середньовіччя. Панування теократичних теорій влади і держави. Політичні погляди Августина Аврелія. Падуанський як виразник інтересів бюргерства. Політична думка у Східній Римській імперії. Історія виникнення Східної Римської імперії та її політичний устрій. Ідея симфонії – єдності світської і церковної влади та її вплив на сучасні політичні процеси.

Змістовий модуль 4. Політична думка у період Пізнього Середньовіччя і Відродження.

Тема 9. Політична думка у період Пізнього Середньовіччя. Політичні погляди Марсилія Падуанського – виразника інтересів бюргерства. Суспільно-політичні погляди Томи Аквінського. «Сума теології». Томізм як соціальне вчення католицької церкви та його значення для сьогодення.

Тема 10. Політичні ідеї доби Відродження. Суспільно-економічні, політичні та духовні витоки Відродження. Процес первинного накопичення капіталу відчуження виробників від засобів виробництва. Початок формування буржуазних суспільно-політичних відносин. Основні політичні та духовні тенденції епохи. Сутність понять Ренесанс, Відродження. Філософсько-політичні концепції християнського гуманізму. Політичні погляди Еразма Роттердамського. Людина як центр Всесвіту, спроба поєднання античного досвіду з християнською етикою. Ідеї підвищення відповідальності між державою і громадянином. Погляди Ж. Бодена. Н.Макіавеллі – засновник практичної політології.

5. Темі лекційних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин		Згідно з розкладом
		о/д.ф.	з.ф.	
1	Тема 1. Предмет історії політології, її періодизація та джерела	2	...	Раз на два тижні
	Тема 2. Політична думка Стародавнього Сходу	4		Раз на два тижні
	Тема 3. Політико-правові вчення Стародавнього Китаю	4		Раз на два тижні
2	Тема 4. Виникнення і розвиток політико-правових вчень у Стародавній Греції	2		Раз на два тижні
	Тема 5. Особливості політичних поглядів Сократа, Платона, Аристотеля	4		Раз на два тижні
	Тема 6. Політичні вчення періоду занепаду давньогрецьких держав	2		Раз на два тижні
3	Тема 7. Політико-правові вчення Стародавнього Риму	4		Раз на два тижні
	Тема 8. Історичні і соціальні умови розвитку політичної думки в Середньовіччі	2		Раз на два тижні
4	Тема 9. Політична думка у період Пізнього Середньовіччя	2		Раз на два тижні

	Тема 10. Політичні ідеї доби Відродження	4		Раз на два тижні
Разом		30	...	

6. Теми семінарських занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин		Згідно з розкладом
		о/д.ф.	з.ф.	
1	Тема 1. Предмет історії політології, її періодизація та джерела План 1. Історія політичної думки як складник політичної науки. 2. Періодизація історії політичної думки. 3. Джерела з історії політичної думки.	2		Раз на два тижні
	Тема 2. Політична думка Стародавнього Сходу План 1. Політична думка у Стародавньому Єгипті. 2. Політична думка у Стародавньому Вавилоні. 3. Політична думка у Стародавній Індії.	4		Раз на два тижні
	Тема 3. Політико-правові вчення Стародавнього Китаю План 1. Політична та етико-правова доктрина Конфуція: а) теорія походження держави та доброчесність як принцип державного управління б) концепція ідеальної людини в) теорія «виправлення імен» 2. Політичні погляди Лао-цзи. 3. Соціально-політичне вчення Мо-Цзи. 4. Політичні ідеї легістів. Погляди Шан-яна. 5. Мистецтво війни у доктрині Сунь-Цзи.	4		Раз на два тижні
2	Тема 4. Виникнення і розвиток політико-правових вчень у Стародавній Греції План 1. Зміст поняття «військова демократія» у творах Гомера. Погляди Гесіода. 2. Політичні реформи Солона. 3. Політичні погляди Піфагора. 4. Геракліт Ефеський про державу.	2		Раз на два тижні
	Тема 5. Особливості політичних поглядів Сократа, Платона, Аристотеля План 1. Політичні погляди Демокріта. 2. Етико-політична теорія Сократа. 3. Політичні погляди Платона. 4. Політичні погляди Аристотеля.	4		Раз на два тижні
	Тема 6. Політичні вчення періоду занепаду давньогрецьких держав План 1. Політичні погляди Епікура. 2. Політичні ідеї стоїків, кініків, скептиків. 3. Політичні погляди Полібія.	2		Раз на два тижні

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни

3	Тема 7. Політико-правові вчення Стародавнього Риму План 1. Політико-правові погляди Марка Туллія Цицерона. 2. Політичні концепції римських стоїків: а) погляди Сенеки б) погляди Епіктета в) погляди Марка Аврелія Антоніна	4		Раз на два тижні
	Тема 8. Історичні і соціальні умови розвитку політичної думки в Середньовіччі План 1. Загальна характеристика християнської політичної доктрини. Відносини між церквою і державою у вченні Отців Церкви (Амвросій Медіоланський, св. Іоанн Златоуст, Григорій Великий). 2. Політична теорія св. Августина Блаженного: град Божий і град земний. 3. Політична думка у Візантії. Ідея «симфонії» держави і церкви.	2		Раз на два тижні
4	Тема 9. Політична думка у період Пізнього Середньовіччя План 1. Погляди Фоми Аквінського на державу і право. 2. Марсилій Падуанський як представник світської політичної думки доби Середньовіччя.	2		Раз на два тижні
	Тема 10. Політичні ідеї доби Відродження План 1. Політичні погляди Е. Роттердамського. 2. Політико-правові погляди Ж. Бодена. 3. Політичні погляди Н. Макіавеллі.	4		Раз на два тижні
Разом		30	...	

7. Самостійна робота

№ змістового модуля	Питання для самостійного опрацювання	Кількість годин	
		о/д.ф.	з.ф.
1	Прокоментуйте один із Законів Хаммурапі і Законів Ману. Визначте особливості політико-правових поглядів у Стародавньому Вавилоні та Стародавній Індії.	10	...
	Ознайомтеся з висловами Конфуція (посилання в Moodle ЗНУ), прокоментуйте їх. Визначте, як вони відображають моральну дилему в політиці.	10	
	Опрацюйте китайські стратагеми, охарактеризуйте одну з них, визначте, як вони визначають особливості зовнішньої політики сучасного Китаю.	10	
2	Прочитайте працю Платона «Держава», складіть схему кругообігу форм держави.	15	
	Прочитайте працю Аристотеля «Політика», на основі чого охарактеризуйте політію як форми держави. Складіть структурно-логічну схему для зображення структури влади і суспільства у політії.	15	
3	Прочитайте працю Цицерона «Про державу», порівняйте основні положення твору з ідеями Платона й Аристотеля.	15	
	Прочитайте працю Августина Блаженного «Про град Божий», на основі чого проаналізуйте особливості середньовічних уявлень про взаємодію світської і церковної влади.	15	

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни

4	Прочитайте працю Н. Макіавеллі «Державець», на основі чого проаналізуйте авторський підхід до проблеми взаємодії політики й моралі.	15	
	Прочитайте працю Е. Роттердамського «Похвала глупоті» https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3963 , складіть структурно-логічну схему твору.	15	
Разом		120	...

8. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу*	Критерії оцінювання та термін виконання	Усього балів
1	Опитування	Семінарські заняття 1, 2, 3, 4, 5	3 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 2 бали – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Відповідь логічна, але змістовно неповна. 1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми. Відповідь фрагментарна	15
	Практичне завдання	<i>Практичне завдання:</i> ознайомтеся з 36 стратагемами і виберіть одну для коментування. Поміркуйте, як можна застосувати цю стратагему у звичайному житті та у політичній сфері.	3 бали – питання розкриті, текст логічний, аргументований, наведені приклади, є узагальнюючі висновки 2 бали – питання у цілому розкриті, логічно викладене, але бракує прикладів 1 бал – питання розкриті частково, поверховий виклад матеріалу	3
2	Опитування	Семінарські заняття 6, 7, 8, 9	3 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 2 бали – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Відповідь логічна, але змістовно неповна. 1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми. Відповідь фрагментарна	12

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни

	Практичне завдання	Напишіть есе «Мені імпонують погляди ... (стоїків, скептиків, кініків)». Обґрунтуйте, чим саме. Обсяг – 1-2 сторінки друкованого тексту	3 бали – питання розкрите, текст логічний, аргументований, наведені приклади, є узагальнюючі висновки 2 бали – питання у цілому розкрите, логічно викладене, але бракує прикладів 1 бал – питання розкрите частково, поверховий виклад матеріалу	3
3	Опитування	Семінарські заняття 10, 11, 12	3 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 2 бали – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Відповідь логічна, але змістовно неповна. 1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми. Відповідь фрагментарна	9
	Практичне завдання	Напишіть есе про вплив християнських ідей на політичні процеси. Обсяг – 1-2 сторінки друкованого тексту	3 бали – питання розкрите, текст логічний, аргументований, наведені приклади, є узагальнюючі висновки 2 бали – питання у цілому розкрите, логічно викладене, але бракує прикладів 1 бал – питання розкрите частково, поверховий виклад матеріалу	3
4	Опитування	Семінарські заняття 13, 14, 15	3 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 2 бали – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Відповідь логічна, але змістовно неповна. 1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми. Відповідь фрагментарна	9
	Практичне завдання	Напишіть есе «Чи сумісні політика і мораль?». Апелюйте до поглядів Платона і Аристотеля та Н. Макіавеллі. Обсяг – 1-2 сторінки друкованого тексту	3 бали – питання розкрите, текст логічний, аргументований, наведені приклади, є узагальнюючі висновки 2 бали – питання у цілому розкрите, логічно викладене, але бракує прикладів 1 бал – питання розкрите частково, поверховий виклад матеріалу	3

	Тести	Тести в Moodle ЗНУ	6 тестів, кожне питання оцінюється в 0,5 бала	3
Усього за змістові модулі	20			60

9. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
залік	Теоретичне завдання	Питання для підготовки: 1. Предмет історії політичної думки. 2. Функції історії політичної думки. 3. Політична думка у Стародавньому Єгипті. 4. Політична думка у Вавилоні. Закони Хамурапі як пам'ятка політико-правової думки. 5. Погляди на суспільно-політичний устрій у Стародавній Індії (політична складова у поглядах індуїстів і буддистів). 6. Політична теорія Каутильї. 7. Політична та етико-правова доктрина Конфуція. 8. Політичні погляди Мо-Цзи. 9. Шан Ян і представники школи легістів про роль законів у суспільстві. 10. Соціально-політичне вчення представників даосизму. Погляди Лао-Цзи. 11. Мистецтво війни у доктрині Сунь-Цзи. 12. Китайські стратагеми. 13. Зміст поняття «військова демократія» у творах Гомера. Погляди Гесіода. 14. Політичні реформи Солона і його уявлення про громадянську участь. 15. Політичні погляди Піфагора. 16. Геракліт Ефеський про державу. 17. Політичні погляди Демокріта. 18. Етико-політична теорія Сократа. 19. Вчення Платона про «ідеальний політичний устрій». 20. Сутність і зміст політичного вчення Аристотеля. 21. Політичні погляди Епікура.	2 питання, відповідь на кожне оцінюється у 5 балів 5 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 4 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. 3 бали – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 2 бали – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може 1 бал – відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність	10

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни

	22. Політичні ідеї стоиків. 23. Політичні ідеї кініків. 24. Політичні ідеї скептиків. 25. Політичні погляди Полібія. 26. Еволюція політичної думки у Стародавній Греції (як змінювалася думка протягом трьох періодів – докласичний, класичний, еллінізм). 27. Загальна характеристика політичної думки у Стародавньому Римі. 28. Політико-правові погляди Марка Туллія Цицерона. 29. Політичні погляди Сенеки. 30. Політичні погляди Марка Аврелія Антоніна 31. Загальна характеристика християнської політичної доктрини. 32. Відносини між церквою і державою у вченні Отців Церкви (Амвросій Медіоланський, св. Іоанн Златоуст, Григорій Великий). 33. Політична теорія св. Августина Блаженного: град Божий і град земний. 34. Політична думка у Візантії. Ідея «симфонії» держави і церкви. 35. Погляди Фоми Аквінського на державу і право. 36. Марсилій Падуанський як представник світської політичної думки доби Середньовіччя. 37. Політичні погляди Н. Макіавеллі. 38. Політико-правові погляди Ж. Бодена.		
	Тести - 10 питань, розміщені у Moodle.	1 бал за кожную правильну відповідь. На проходження тесту дається 15 хвилин і одна спроба	10
Практичне завдання	1. Написання есе. «Погляди якого політичного мислителя/мислителів Вам більше запам'яталися і чим саме?». Відповідь обґрунтуйте. Форма фіксації результатів роботи: відповідь у письмовому (написаному від руки) або електронному вигляді. Максимальна оцінка – 5 балів. 2. Написання есе. «Як еволюціонувала зарубіжна політична думка від виникнення і до	Потрібно виконати всі три завдання. Оцінювання есе: 5 балів – питання розкрито повно, власна думка аргументована, відповідь логічна і послідовна, студент апелює до першоджерел 4 бали – питання розкрито повно, власна думка аргументована, проте студент не апелює до першоджерел, відповідь логічна і послідовна	20

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни

	періоду Нового часу? Які ідеї залишалися постійно в центрі уваги мислителів, які втрачали значення, а які поставали на порядку денному внаслідок суспільно-політичних змін?» Максимальна оцінка – 5 балів. 2. Розробка електронної презентації до однієї з тем даної дисципліни. Методичні вказівки: оптимальний обсяг презентації – 7-8 слайдів. У презентації треба подавати основні відомості з теми – визначення, приклади, розміщувати іншу інформацію, яка розкриває суть теми. Для кращого візуального сприйняття бажано застосовувати схеми, ілюстрації, карти, тобто презентація повинна дійсно <u>представляти (презентувати)</u> зміст теми, а оформлення має бути таким, щоб викликати інтерес до теми. Можна використовувати спеціальні можливості програми Microsoft Power Point – «Переходи», «Анімація» та інші. <u>Слід уникати помилки</u>, коли все поле слайду заповнене текстом, набраним дрібним шрифтом. Форма фіксації результатів роботи: електронна презентація. Максимальна оцінка – 10 балів.	3 бали – відповідь логічна, послідовна і достатньо повна, але бракує аргументації і звернення до першоджерел 2 бали – відповідь недостатньо повна, слабка аргументація 1 бал – поверхова відповідь Оцінювання презентації: 8-10 балів – презентація повністю розкриває тему, інформативна, логічно структурована, оптимально підібраний візуальний матеріал 5-7 балів – презентація у цілому розкриває тему, але має місце описовий характер; оптимально підібраний візуальний матеріал 1-4 бали – презентація не повною мірою розкриває тему, поверхово; бракує візуального матеріалу	
Усього за підсумковий семестровий контроль			40

Шкала оцінювання ЗНУ: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов’язковим повторним курсом)		

10. Рекомендована література

Основна:

1. Гончарук-Чолач Т. В., Томахів В. Я. Історія українських та зарубіжних політичних вчень : навч. посіб. Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. 228 с.
2. Історія політичної думки : підручник / за заг. ред. Н. М. Хоми ; І. В. Алексеєнко, Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна та ін. Львів : Новий Світ-2000, 2020. 1000 с.
3. Історія політичної думки : підручник : у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми ; 2-е вид., перероб. і доп. Львів : Новий Світ-2000, 2017. Т. 2. : XX – початок XXI ст. 598 с.

Додаткова:

1. Безродний Є. Ф., Уткін О. І. Історія політичних вчень : навчальний посібник. Київ : Наука, 2006. 310 с.
2. Горбатенко В. П., Остапенко М. А., Горбатенко І. А. Історія політичної думки в Україні : навч. посіб. Київ : МАУП, 2007. 128 с.
3. Історія політичної думки : навч. енциклопедичний словник-довідник для студентів вищ. навч. закл. / за заг. ред. Н. М. Хоми (В. М. Денисенко, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін.). Львів : Новий Світ-2000, 2014. 766 с.
4. Історія політичної думки : підручник / за ред. Н. Хоми. Львів : Новий світ, 2016. 643 с.
5. Кирилюк Ф. М. Історія зарубіжних політичних вчень : навч.-метод. посібник. Київ : Наука, 2005. 246 с.
6. Кормич А. І. Історія вчень про державу та право : навчальний посібник. Київ : Наука, 2009. 267 с.
7. Марчук В. П. Історія політичних і правових вчень : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. 212 с.
8. Шульженко Ф. П., Андрусяк Т. Г. Історія політичних і правових вчень : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2004. 304 с.
9. Horowitz D. L. Structure and Strategy in Ethnic Conflict. Paper prepared for the Annual World Bank Conference on Development Economics. Washington, D. C., April 20-21, 1998. 42 p.
10. Kim G. Irredentism in Disputed Territories and Its Influence on the Border Conflicts and Wars. The Journal of Territorial and Maritime Studies. 2016. Volume 3, Number 1 (January). P. 87-101.
11. Saideman S. M. and William A. R. For Kin or Country: Xenophobia, Nationalism and War. New York : Columbia University Press, 2008. 320 p.

11. Інформаційні ресурси

1. Гурак Р. В. Особливості розвитку політико-правових учень у Стародавній Греції. URL: http://www.lj.kherson.ua/2014/pravo06/part_1/7.pdf
2. Кралуєк П. Історія української філософії. Тема 9. Погляди Цицерона на державу і право. URL: <http://kulturolog.org.ua/materials-for-courses/4-kurs/istoria-ukr-fil/80-2011-01-15-17-36-27/929q--q--9--.html>
3. Лідека І. Значення політико-виховних ідей Конфуція для розвитку освіти сучасного Китаю. *Освітологічний дискурс*. 2014. № 2 (6). URL: <http://oaji.net/articles/2016/2923-1458632997.pdf> Марк Аврелій. URL: <https://zn.ua/HISTORY/mark-avreliy-antonin-mudrec-na-trone-.html> 4.
4. Мостіпан О. Імператив навчання та «любові до людей» у політичних поглядах Конфуція. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2015. Випуск 18. URL: http://www.enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/22558/1/Nchnpu_022_2015_18_21.pdf 5.
5. Мо-Цзи. URL: <http://ukrainian.cri.cn/848/2018/08/24/2s57047.htm>
6. Сенека. URL: <http://newacropolis.org.ua/articles/seneka>.
7. Тищенко Р. Інститут покарання в політико-правовій думці Стародавнього Китаю. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. №2. URL: http://lsej.org.ua/2_2017/4.pdf
8. Чепурна І. Вплив Конфуція та його філософського вчення на становлення громадянської

соціалізації Китаю. *Молодий вчений*. 2014. № 12 (15). URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2014/12/143.pdf>

9. Чорнобай О. Феномен Цицерона: теорія і практика риторичної аргументації. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/jun/13164/25.pdf>

12. Регуляції і політики курсу

Відвідування занять. Регуляція пропусків. Інтерактивний характер курсу передбачає обов'язкове відвідування практичних занять. Студенти, які за певних обставин не можуть відвідувати практичні заняття регулярно, мусять впродовж тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущені завдання мають бути відпрацьовані на найближчій консультації впродовж тижня після пропуску.

Відпрацювання занять здійснюється усно у формі співбесіди за питаннями, визначеними планом заняття. В окремих випадках дозволяється письмове відпрацювання шляхом виконання індивідуального письмового завдання. Студенти, які станом на початок екзаменаційної сесії мають понад 70% невідпрацьованих пропущених занять, до відпрацювання не допускаються.

Політика академічної доброчесності. Усі письмові роботи, що виконуються слухачами під час проходження курсу, перевіряються на наявність плагіату за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення.

Відповідно до чинних правових норм, плагіатом вважатиметься: копіювання чужої наукової роботи чи декількох робіт та оприлюднення результату під своїм іменем; створення суміші власного та запозиченого тексту без належного цитування джерел; рерайт (перефразування чужої праці без згадування оригінального автора). Будь-яка ідея, думка чи речення, ілюстрація чи фото, яке ви запозичуєте, має супроводжуватися посиланням на першоджерело.

Виконавці індивідуальних дослідницьких завдань обов'язково додають до текстів своїх робіт власноруч підписану Декларацію академічної доброчесності (див. посилання у Додатку до силабусу). Роботи, у яких виявлено ознаки плагіату, до розгляду не приймаються і відхиляються без права перескладання. Якщо ви не впевнені, чи підпадають зроблені вами запозичення під визначення плагіату, будь ласка, проконсультуйтеся з викладачем. Висока академічна культура та європейські стандарти якості освіти, яких дотримуються у ЗНУ, вимагають від дослідників відповідального ставлення до вибору джерел. Посилання на такі ресурси, як Wikipedia, бази даних рефератів та письмових робіт (Studopedia.org та подібні) є неприпустимим. Рекомендовані бази даних для пошуку джерел: Електронні ресурси Національної бібліотеки ім. Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua>

Цифрова повнотекстова база даних англomовної наукової періодики JSTOR: <https://www.jstor.org/>

Використання комп'ютерів/телефонів на занятті. Використання мобільних телефонів, планшетів та інших гаджетів під час лекційних та практичних занять дозволяється виключно у навчальних цілях (для уточнення певних даних, перевірки правопису, отримання довідкової інформації тощо). Будь ласка, не забувайте активувати режим «без звуку» до початку заняття.

Під час виконання заходів контролю (термінологічних диктантів, контрольних робіт, іспитів) використання гаджетів заборонено. У разі порушення цієї заборони роботу буде анульовано без права перескладання.

Визнання результатів неформальної/інформальної освіти. Процедура врахування результатів, отриманих здобувачем за рахунок неформальної/інформальної освіти, регулюється Положенням Запорізького національного університету про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (2022 р.). https://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/normativna_basa/polozhennya_znu_pro_poryadok_viznannya_r_ezul_tat_v_navchannya.pdf

Комунікація. Базовою платформою для комунікації викладача зі студентами є Moodle. Важливі повідомлення загального характеру – зокрема, оголошення про терміни подання контрольних робіт, коди доступу до сесій у Zoom та ін. – регулярно розміщуються викладачем на форумі курсу. Для персональних запитів використовується сервіс приватних повідомлень. Відповіді на запити студентів подаються викладачем впродовж трьох робочих днів. Для оперативного отримання повідомлень про оцінки та нову інформацію, розміщену на сторінці курсу у Moodle, будь ласка, переконайтеся, що адреса електронної пошти, зазначена у вашому профайлі на Moodle, є актуальною, та регулярно перевіряйте папку «Спам». Якщо за технічних причин доступ до Moodle є неможливим, або ваше питання потребує термінового

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни

розгляду, направте електронного листа з позначкою «Важливо» на адресу ngml@ukr.net. У листі обов'язково вкажіть ваше прізвище та ім'я, курс та шифр академічної групи. Для отримання швидкої відповіді пишіть повідомлення у Viber.

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни

ДОДАТОК ДО СИЛАБУСУ ЗНУ – 2025-2026 рр.

ГРАФІК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ 2025-2026 н. р. доступний за адресою:
<https://tinyurl.com/yckze4jd>.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ. Студенти і викладачі Запорізького національного університету несуть персональну відповідальність за дотримання принципів академічної доброчесності, затверджених **Кодексом академічної доброчесності ЗНУ**: <https://tinyurl.com/ya6yk4ad>. Декларація академічної доброчесності здобувача вищої освіти (додається в обов'язковому порядку до письмових кваліфікаційних робіт, виконаних здобувачем, та засвідчується особистим підписом): <https://tinyurl.com/y6wzzlu3>.

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ. Перевірка набутих студентами знань, навичок та вмінь (атестації, заліки, іспити та інші форми контролю) є невід'ємною складовою системи забезпечення якості освіти і проводиться відповідно до Положення про організацію та методику проведення поточного та підсумкового семестрового контролю навчання студентів ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9tve4lk>.

ПОВТОРНЕ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН, ВІДРАХУВАННЯ. Наявність академічної заборгованості до 6 навчальних дисциплін (в тому числі проходження практики чи виконання курсової роботи) за результатами однієї екзаменаційної сесії є підставою для надання студенту права на повторне вивчення зазначених навчальних дисциплін. Порядок повторного вивчення визначається Положенням про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін та повторного навчання у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9pkmmp5>. Підстави та процедури відрахування студентів, у тому числі за невиконання навчального плану, регламентуються Положенням про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ycds57la>.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА. Порядок зарахування результатів навчання, підтверджених сертифікатами, свідоцтвами, іншими документами, здобутими поза основним місцем навчання, регулюється Положенням про порядок визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті: <https://tinyurl.com/y8gbt4xs>.

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, регламентуються Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/57wha734>. Конфліктні ситуації, що виникають у сфері стипендіального забезпечення здобувачів вищої освіти, вирішуються стипендіальними комісіями факультетів, коледжів та університету в межах їх повноважень, відповідно до: Положення про порядок призначення і виплати академічних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/yd6bq6p9>; Положення про призначення та виплату соціальних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9r5dpwh>.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА. Телефон довіри практичного психолога **Марті Ірини Вадимівни** (061) 228-15-84, (099) 253-78-73 (щоденно з 9 до 21).

УПОВНОВАЖЕНА ОСОБА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ
Запорізького національного університету: **Банах Віктор Аркадійович**
Електронна адреса:
Гаряча лінія: Тел.

РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ. Центральні входи усіх навчальних корпусів ЗНУ обладнані пандусами для забезпечення доступу осіб з інвалідністю та

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни

інших маломобільних груп населення. Допомога для здійснення входу у разі потреби надається черговими охоронцями навчальних корпусів. Якщо вам потрібна спеціалізована допомога, будь ласка, зателефонуйте (061) 228-75-11 (начальник охорони). Порядок супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ydhcsagx>.

РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ.

Наукова бібліотека: <http://library.znu.edu.ua>. Графік роботи абонементів: понеділок-п'ятниця з 08.00 до 16.00; вихідні дні: субота і неділя.

СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ (MOODLE):
<https://moodle.znu.edu.ua>

Якщо забули пароль/логін, направте листа з темою «Забув пароль/логін» за адресою: moodle.znu@znu.edu.ua.

У листі вкажіть: прізвище, ім'я, по-батькові українською мовою; шифр групи; електронну адресу. Якщо ви вказували електронну адресу в профілі системи Moodle ЗНУ, то використовуйте посилання для відновлення паролю <https://moodle.znu.edu.ua/mod/page/view.php?id=133015>.

ЦЕНТР ІНТЕНСИВНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ: <http://sites.znu.edu.ua/child-advance/>

ЦЕНТР НІМЕЦЬКОЇ МОВИ, ПАРТНЕР ГЕТЕ-ІНСТИТУТУ:
<https://www.znu.edu.ua/ukr/edu/ocznu/nim>

ШКОЛА КОНФУЦІЯ (ВИВЧЕННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ): <http://sites.znu.edu.ua/confucius>